

РОЛЬ ТЕМИ «ІМУННА СИСТЕМА ЛЮДИНИ» У ВИХОВАННІ СВІДОМОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЕД УЧНІВ

Кушнірчук А.М.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У сучасних умовах, коли зростає загроза поширення інфекційних та неінфекційних захворювань, зокрема серед дитячого та підліткового населення, надзвичайно важливим є формування у школярів свідомого ставлення до збереження власного здоров'я. Одним із ефективних інструментів цього процесу є вивчення теми «Імунна система людини» у курсі біології, яка дає змогу учням не лише ознайомитися зі складною системою захисту організму, а й усвідомити необхідність профілактичних заходів, спрямованих на зміцнення імунітету.

Імунна система є базовим елементом фізіологічного захисту людини. Вона забезпечує здатність організму протистояти збудникам хвороб, розпізнавати та знешкоджувати патогенні мікроорганізми, віруси, чужорідні речовини, а також контролювати появу онкологічних клітин. Розуміння механізмів функціонування імунної системи дозволяє учням не тільки краще орієнтуватися у біологічних процесах, але й зробити висновки щодо важливості здорового способу життя, раціонального харчування, дотримання гігієни та вакцинації.

На уроках біології вивчення теми «Імунна система людини» повинно супроводжуватися міжпредметною інтеграцією знань з хімії, фізики, медицини, а також використанням практико-орієнтованих завдань. Наприклад, учні можуть досліджувати фактори, що послаблюють імунітет, аналізувати інформацію про сучасні інфекційні загрози (COVID-19, грип, кір), проводити міні-дослідження, брати участь у проєктах з популяризації профілактики хвороб.

Особливу роль у формуванні здоров'язбережувальної компетентності відіграє критичне осмислення інформації про вакцинацію. В умовах поширення фейкових новин у медіа просторі, школярі повинні навчитися відрізняти науково обґрунтовану інформацію від маніпулятивної. Обговорення теми імунопрофілактики на уроках допомагає формувати науковий світогляд і відповідальне ставлення до власного здоров'я.

Крім того, педагог може використати інтерактивні методи навчання – рольові ігри (наприклад, симуляція «захист організму від вірусу»), дебати («Чи потрібна вакцинація?»), аналіз реальних кейсів (випадки епідемій), що стимулюють емоційне залучення учнів і підвищують рівень мотивації до навчання.

Важливим аспектом формування свідомого ставлення до профілактики захворювань є створення на уроці ситуацій, що дозволяють учням побачити зв'язок між отриманими знаннями та власним повсякденним життям.

Наприклад, під час вивчення імунної відповіді організму доцільно проводити практичні заняття чи міні-експерименти, що демонструють дію алергенів, антигенів або наслідки порушень у роботі імунної системи (імунодефіцити, аутоімунні хвороби тощо). Це сприяє розвитку не лише когнітивної, а й емоційно-ціннісної сфери учнів.

Не менш важливою є роль вчителя у мотивації школярів до зміцнення власного імунітету шляхом ведення здорового способу життя. Обговорення таких тем, як достатній сон, фізична активність, правильне харчування, уникнення шкідливих звичок, мають посісти чільне місце у поясненні функціонування імунної системи. Залучення медичних працівників до таких уроків або організація зустрічей із фахівцями з громадського здоров'я може значно підвищити рівень зацікавленості та довіри до інформації серед учнів.

Також актуальним є включення елементів громадянської освіти: розгляд теми з позиції соціальної відповідальності. Наприклад, учні можуть обговорювати наслідки антивакцинаторських рухів, вплив групового імунітету на безпеку суспільства, роль кожної особи у запобіганні поширенню інфекцій (через носіння масок, дотримання гігієни, самоізоляцію у разі хвороби тощо). Такий підхід формує активну громадянську позицію та емпатію до вразливих груп населення.

Окрему увагу слід приділити диференційованому підходу до учнів різного віку. Якщо в середній школі акцент можна зробити на базових уявленнях про будову імунної системи та принципи вакцинації, то в старших класах варто розглядати більш складні питання – генетичну пам'ять імунної системи, принципи дії різних типів вакцин, сучасні біотехнології (мРНК-вакцини, імунотерапія тощо). Це розширює кругозір учнів, готує їх до свідомого вибору у майбутньому та підвищує інтерес до наукових дисциплін.

Крім зазначених аспектів, доцільно розглянути і психологічний вплив вивчення теми «Імунна система людини» на учнів. Формування у підлітків здатності до самостереження, саморегуляції та розуміння сигналів власного організму має важливе значення для профілактики не лише соматичних, а й психосоматичних захворювань. Озброєні знаннями про механізми імунного захисту, учні можуть краще розуміти, як стрес, недосипання чи неправильне харчування можуть впливати на їхнє самопочуття і здоров'я загалом.

Варто зазначити, що виховання свідомого ставлення до профілактики захворювань не має обмежуватися лише межами біологічного курсу. Цю тему можна інтегрувати у виховні заходи, тижні здоров'я, шкільні акції, гурткову роботу. Таким чином, школа постає не лише як освітній, а й як здоров'язбережувальний простір, що системно формує культуру здоров'я серед учнів.

У світлі нових викликів – пандемій, глобалізації, екологічних загроз – розуміння принципів роботи імунної системи стає не просто частиною навчального плану, а життєво необхідною компетенцією. Від того, наскільки

ефективно ми зможемо донести ці знання до учнів, залежить не лише рівень інформованості молоді, а й стан здоров'я всього майбутнього покоління.

Отже, тема «Імунна система людини» у курсі біології відіграє ключову роль у формуванні в учнів відповідального ставлення до власного здоров'я. Через наукове пізнання, практичну діяльність, міждисциплінарну інтеграцію та ціннісне виховання школярі отримують необхідні знання, формують позитивну мотивацію до профілактики захворювань і здорового способу життя. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню якості освіти, розвитку життєвих навичок та формуванню здорової нації.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. (Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898).
2. Концепція Нової української школи. (Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 27.10.2016 № 1272).
3. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-методологічні засади. Київ: Либідь, 2003.
4. Бойко А. М. Теоретико-методичні засади формування ціннісних орієнтацій учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Полтава: АСМІ, 2010.
5. Ващенко О. М. Скрипник Н. С. Методика навчання біології. Київ: Вища школа, 2005.
6. Зверєва Н. М. Методика викладання біології: посібник для вчителів. Харків: Основа, 2007.
7. Ковальчук Г. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи у процесі навчання біології. Біологія і хімія в рідній школі. 2015. № 3. С. 18-22.
8. Піаже Ж. Інтелектуальний розвиток дитини. Київ: Освіта, 2001.

МІНЕРАЛЬНО-СИРОВИННІ РЕСУРСИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Озаров А.С.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У контексті техногенних викликів ХХІ століття проблема раціонального використання мінерально-сировинних ресурсів набуває стратегічного значення. З огляду на наукову спадщину академіка В. І. Вернадського, який заклав основи вчення про біосферу та ноосферу, у доповіді розглядається сучасний стан ресурсної бази України, екологічні ризики, пов'язані з видобутком, та шляхи формування збалансованої ресурсної політики.